

Тақриз

ба автореферати диссертатсиям номзадии Латифов Алихон Давлатович дар мавзуи “Инъикоси масоили иҷтимоӣ дар ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз”, барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.03 – Адабиёти халқҳои кишварҳои хориҷӣ (адабиёти ҳиндӣ)

Таҳқиқи рӯзгору осори шоирону нависандагони ин ё он давр бозтоб ва довари ҳақгӯӣ сатҳи маърифати адабӣ ва ҷаҳонбинии халқу кишварҳост. Қарни XX Ҳиндустон аз нигоҳи сиёсӣ даврони пурталотуму таҳаввулот ва аз назари адабӣ пурбори фарҳанги ҳиндӣ ба ҳисоб меравад. Дар ҳамин қарн ҳикояи ҳиндӣ давраҳои муҳимми такомулу пешрафтро дар заминаҳои гуногун, махсусан таъсирпазирӣ аз мактабҳои адабӣ сипарӣ намуда, минбаъд ба унвони мактаби адабии тозанигар таъсиргузор гардид.

Меҳруннисо Парвиз аз ҷумлаи нависандагони насли сеюми давраи озодии Ҳиндустон ва навҷӯӣҳои адабиёти ҳинд буда, осори ӯ ба ҳайси тавсия ва тавсеаи шинохти анъанаҳои як давраи адабиёт муаррифӣ мешавад. Ӯ аз зумраи ҳикоянависони солҳои 60-уми асри XX аст, ки муҳити эҷодии хешро бар асоси мафҳумҳои, мисли «ҳақиқати озмудашуда», «иззату обрӯ» ва «шахсияти мунҳасир ба фард» бунёд сохтааст. Ин аст ки мавзӯ ва муҳтавои аксари ҳикояҳои ӯ бозтоби масоилест, ки ба таври мустақиму ғайримустақим ба озодӣ ва ривочу равнақи давлати нави истиқлолёрфта иртибот мегиранд.

Ҳарчанд Меҳруннисо Парвиз дар жанрҳои мухталиф, мисли мақола, очерк, ёддошт, сафарнома ва назм, худро санҷида бошад ҳам, вале ба ҷуз ҳикояҳову романҳои худ осори дигарро дар шакли китоби алоҳида ба ҷоп нарасонидааст. Бо вучуди муаллифи як силсила роман буданаш, дар адабиёти муосири ҳиндӣ ӯро, қабл аз ҳама, ҳамчун ҳикоянавис мешиносанд.

Муҳаққиқ Латифов Алихон омӯзиши рӯзгору осор ва сабки нигориши Меҳруннисо Парвизро дар радифи инъикоси масоили иҷтимоӣ дар ҳикояҳои ӯ, дар меҳвари адабиётшиносии муқоисавӣ мавриди таҳқиқ қарор дода, ҳамзамон маҳсули ҷустуҷӯҳои илмии худро тибқи

меъёрҳои ҷадиди шинохти арзишҳои адабӣ ва мутаносибан ба анъанаҳо ва усулҳои адабиётшиносии ҷаҳонӣ дифоъ мекунад.

Мушоҳидаҳои илмии муаллиф баррасиҳои адабӣ ва таърихро мустақиман фаро гирифта, ба муаллиф имкон додаанд, ки дар фазои арзишу довариҳо дар шинохту қабули осори нависанда сухан гӯяд ва хулосаи илмии худро ифода карда тавонад.

Аз ин нуқтаи назар, рисолаи Латифов Алихон «Инъикоси масоили иҷтимоӣ дар ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз» аҳамияти зиёди илмиро ба худ касб мекунад. Диссертатсия дар сатҳи баланди илмӣ, мамлу аз иттилооти бикри илмӣ аст, ки воқеан, дар дастраси умум қарор гирифтани онҳо амрест хеле муфид ва савоб. Унвонҷӯ бо иншои ин рисола нишон додааст, ки аз сатҳи дониши баланд ва истеъдоди хуби илмӣ бархӯрдор аст.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса ва феҳристи адабиёт ташкил шудааст. Дар «Муқаддима» унвонҷӯ ба дурустӣ таъкид мекунад, ки «истиклолият маҷрои умумии ҳаёти кишварро дар тамоми риштаҳо, аз ҷумла адабиёт дигаргун кард ва даврони истиқлол адабиёти хосси худро офарид. Насли тозае аз адибону нависандагон қадам ба марзи адабиёт ниҳоданд, ки дорои диду биниши тоза, ҷаҳоншинохтиву ҷаҳоннигариӣ дигаргуна буданд» [Саҳ. 3].

Хусусан, диду вусъати назар ва ҳунари нависандагии Меҳруннисо Парвиз дар тарҳу бозтоби бадеӣ-адабии мазоҳири зиндагӣ, воқеияти айни, симои ҷомеаи имрӯзӣ ва сабку шеваи нигориши вай аз дигар нависандагони ҳамнаслаш комилан мутафовит аст.

Боби аввал, ки «**Меҳруннисо Парвиз – намояндаи насли адибони давраи озодии Ҳиндустон**» унвон шудааст, аз ҷаҳорфасл ё зербоб иборат аст. Дар ин зербобҳо масоиле, чун «**Зиндагиномаи Меҳруннисо Парвиз**», «**Меҳруннисо Парвиз ва танқиди адабӣ**», «**Осори Меҳруннисо Парвиз**» ва «**Фаъолияти рӯзноманигорӣ ва иҷтимоии Меҳруннисо Парвиз**» мавриди пажӯҳиш ва баррасӣ қарор гирифта, муаллиф бо овардани намунаҳо ва шавоҳиди зиёд фикру назарҳои худро перомунӣ масоили мазкур тақвият бахшидааст.

Боби дуҷум «Инъикоси масоили иҷтимоӣ дар ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз» номида шуда, дар он масоиле аз қабили «Бозтоби ҷойгоҳи занон дар ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз» ва «Бозтоби пайвандҳои хонаводагӣ» мавриди таҳқиқ ва омӯзиш қарор гирифтааст.

Чунончи муаллифи диссертатсия мушоҳида кардааст, иҷтимоӣ ва масоили печидаи он, аз мавзӯҳои асосии офаридаҳои Меҳруннисо Парвиз мебошад. Меҳруннисо Парвиз дар миёни зиндагии эҷодии хеш ҳамвора назорагари масоили иҷтимоӣ, махсусан зану ҷойгоҳи он дар қонуни ҳастӣ будааст. Мавзуи дигари калидӣ дар ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз таъсири фазову муҳити хонаводагӣ дар камолу инкишофи ҷаҳонбинии фарзанд, бархӯрди онҳо ба мушкилоти хонавода аст.

Равшан аст, ки мавзуи зан, мавқеияти он дар қонуни хонаводагӣ, дар ҷомеа, вазъи ҳуқуқии занон аз зумраи мавзӯҳои мебошад, ки дар адабиёти тамоми қавму миллатҳо мавҷуд аст. Зеро қарнҳост, ки тазодди пинҳону ошкор дар шеваи бинишу рафтори мардон нисбат ба занон дида мешавад. Осори Меҳруннисо Парвиз бисёр возеҳу ошкор нишон медиҳад, ки масоили иҷтимоӣ ва махсусан мушкилоти зан дар ҷомеаи Ҳиндустон, яке аз мавзӯҳои асосӣ ва то имрӯз ҳалнашуда ба шумор меравад.

Боби сеюм зери унвони «Хунари ҳикоянависи Меҳруннисо Парвиз (масоили зебошинохтӣ)» фарогири ду зербоб буда, зербоби аввал «Таҳлили ҳикояҳо ва ҷанбаҳои сабки онҳо» ва зербоби дувум «Нақши муколама дар ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз» унвон шуда, ба таҳлилу арзёбии ҷанбаҳои хунарӣ ва эстетикӣ нависанда бахшида шудааст.

Тавре ки зикр гардид, масоили матраҳгардида аз сӯи унвонҷӯ ба таври куллӣ муваффақона ҳаллу фасли ҳудро ёфтааст. Чунонки ба назар мерасад, таҳқиқоти Латифов Алихон «Инъикоси масоили иҷтимоӣ дар ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз» кори мукамал ва анҷомёфта буда, дар сатҳи матлуби илмӣ ва дар қолаби муқаррарии диссертатсияи илмӣ иншо шудааст. Бидуни шак, рисола аз аҳамияти зиёди илмӣ, ҳам барои адабиёти ҳиндӣ ва ҳам барои адабиёти тоҷик бархӯрдор аст. Муаллифи диссертатсия дар мисоли ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз ба таҳқиқи паҳлуҳои мухталифи масоили иҷтимоӣ машғул шуда, рӯзгору осор, хунари эҷодӣ, сабку нигориши бадеии осори адибро баррасӣ намудааст.

Дар баробари дастовардҳо, дар автореферат, ба гумони мо, баъзе камбудиҳои ҷузъӣ ба назар мерасад, ки ислоҳи онҳо барои беҳбудии кор мебошад:

1. Дар автореферат ҷо-ҷо ғалатҳои имлоӣ ва техникӣ ба назар мерасад.
2. Дар кор такрори фикр ҳам мушоҳида мешавад.

Бе шак, камбудиҳои зикршуда арзиши корро кам намекунанд. Автореферат ва мақолаҳои нашршуда баёнгари мазмуну муҳтавои диссертатсияи илмӣ мебошанд.

Умуман, таҳқиқоти Латифов Алихон Давлатович, ки дар мавзӯи «Инъикоси масоили иҷтимоӣ дар ҳикояҳои Меҳруннисо Парвиз» навишта шудааст, як кори фундаменталӣ буда, комилан ба талаботи рисолаи номзадӣ, ки Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.03 – Адабиёти халқҳои кишварҳои хориҷӣ (адабиёти ҳиндӣ) мебошад.

Муқарриз:

Номзади илми филология,
дотсент, котиби шурои олимони
Донишгоҳи давлатии Данғара

Пирхонова Қ.

Имзои Пирхонова Қ-ро тасдиқ мекунам,
сардори шӯъбаи кадрҳои Донишгоҳи
давлатии Данғара:

Ҷабборӣ Н. Ҷ.

07.09.2022

Нишонӣ: 735320, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ноҳияи Данғара, кӯчаи Марказӣ, 25
Тел: (+992) 987-54-11-00
E-mail: ddd@mail.ru